

Ақийда дарслари (146-дарс). Аҳли сунна мавқиғи (биринчи мақола)

17:00 / 09.08.2021 2888

Бу масалани мўътадил равишда ечган мазҳаб Аҳли сунна ва жамоа мазҳабидир. Аммо Аҳли сунна ва жамоанинг икки бош йўналиши - ашъарийлар ва мотуридийлар орасида ҳам бир оз турличалик мавжуд.

Ашъарийларнинг фикрига кўра, инсоннинг барча ишларини Аллоҳ таолонинг ўзи вужудга келтиради. Инсоннинг бунга дахли йўқ. Инсон ўз амалини касб қиласи, холос. Касб эса янги қувват билан амалнинг оддий яқинлашишидир. Инсон ўша касбига қараб савоб ёки гуноҳ олади. Аммо бу гап кўпчилик Аҳли сунна ва жамоа уламолари томонидан танқид қилинган.

Энг мақбул гапни мотуридийлар айтганлар. Уларнинг фикрича, инсонда ўзи қилмоқчи бўлган ишни бажаришга иститоъат бор. Худди шу нарса савоб ва гуноҳга сабаб бўлади.

Бу маънони «Шархи «Ақийдатут Таҳовийя» китобидан олинган иқтибосдан ўрганамиз:

Иститоъат ва унинг турлари

«Махлуқнинг васф қилиб бўлмайдиган, у билан амал вожиб бўладиган иститоъати муваффақ қилиниш қабилидан бўлиб, амал билан бўлади.

Аммо сиҳат-саломатлик, кенгчилик, имконият ва асбоб ҳамда воситаларнинг етарли бўлишига боғлиқ иститоъат амалдан олдин бўлади.

Хитоб (шариат буйруқлари) ана ўша иститоъатга қаратилгандир. Аллоҳ таоло: «Аллоҳ жонни фақат имкони бор нарсага таклиф қиласди», деган.

(Иститоъат – куч, қудрат, иқтидор, имконият)

Шарҳ: Билингки, «иститоъат», «тоқат», «қудрат» ва имконият «бир-бирига маъноси» жуда ҳам яқин лафзлардир. Уларнинг ҳар бири иккинчисининг ўрнида истеъмол қилинаверади. Бу лафзларнинг барчаси Қуръони Каримда келган:

رَحْمَةً مِنْ مُدَعَّفِ رَفَسْ إِلَعْ وَأَصْبَرْ مُكَنَّمَ نَاكَ نَمَفِتَادُدْعَمَ آمِيَّاً
رِيَخَ وُهَفَ أَرْيَخَ عَوَطَاتَ نَمَفِنِي كَسْمُ مَاعَطَهَيْدَفُهَنُوقِيَّهِيَّنِيَّدَلَعَ وَ
نَوْمَلْعَتْ مُتَنُكَ نِإِمُكَلَرِيَخَأُومُوصَتَ نَأَوْهَلَ

1. «Уни қийналиб тутадиганлар зиммасида фидя – бир мискин таоми бордир» (Бақара сураси, 184-оят).

تَبَسَّتْكَا آمَ آهِيَّلَعَ وَتَبَسَّكَ آمَ آهَلَعَسُونَّالِإِسْفَنُّهَلَلُفَلَكُّيَّالِ
آمَكَ آرْصَنِيَّلَعَ لَمْحَتَالَوَ آنَّبَرَ آنَّأَطَحَّاً وَآنَّيِسَنَّ نِإِ آنَّدَخَأُوتَالَ آنَّبَرَ
فَعَأَوْبَ آنَّلَقَأَطَالَ آمَ آنَّلَمَحَتَالَوَ آنَّبَرَ آنَّلَبَقَ نَمَنِيَّدَلَعَهَتَلَمَحَ
نِيرَفَآكَلَلَمَوْقَلَعَ آنَّلَعَ آنَّرُمَنَافَ آنَّالَوَمَتَنَآ آنَّمَحَرَأَوَ آنَّلَرْفَعَأَوَ آنَّعَ

2. «Аллоҳ ҳеч бир жонга имкониятидан ташқари нарса юкламас» (Бақара сураси, 286-оят).

مُكَسْفَنَّاَلَ آرْيَخَ اُوقَفَنَّاَوَ اُعَيَّطَأَوَ اُمْتَعَطَتَسَاَمَهَلَلَ اُوقَتَافَ
نَوْجَلْفُمْلَهَمُهَلَّوْفَنَّهُشَقُّوَيَ نَمَوَ

3. «Аллоҳга қўлингиздан келганича тақво қилинг» (Тағобун сураси, 16-оят).

هَنَآنَبَيَّوَسَنَّ نَأَىَلَعَنِيرَدَاقَىَلَبَ

4. «Аксинча, унинг бармоқ учларини ҳам тиклашга қодирмиз» (Қиёмат сураси, 4-оят).

Иститоъат икки хил бўлади:

Биринчиси: бир ишни қилишдан олдинги иститоъат.

Бу – сиҳат-саломатлик, имконият, кенгчилик ва асбоб ҳамда воситаларнинг етарли бўлишидан иборатdir.

Ушбу иститоъат шаръий ҳукмлар, амр ва наҳйилар ҳамда тарқ қилса, жазо беришга боғлангандир. Яъни ушбу иститоъат бўлса, инсонга шариат ҳукмларини бажариш мажбурий бўлади.

(Давоми бор)

«Сунний ақийдалар» китоби асосида тайёрланди